

UCHWAŁA Nr VI/29/2019
RADY GMINY W KOLE
z dnia 26.02.2019 r.

w sprawie przyjęcia „Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Koło na lata 2019 – 2022”

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt. 9, art. 18 ust. 2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. Dz. U z 2018 r., poz. 994 ze zm.) oraz art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003r o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 2067), Rada Gminy w Kole uchwala, co następuje:

§1.

Przyjmuje się „ Program Opieki nad Zabytkami Gminy Koło na lata 2019 -2022, zaopiniowany pozytywnie przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały

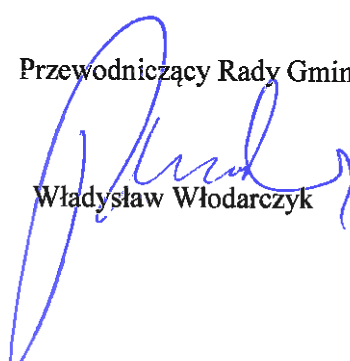
§2.

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Koło.

§3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

Przewodniczący Rady Gminy w Kole

Władysław Włodarczyk

UZASADNIENIE

**Do uchwały Nr VI/29/2019
Rady GMINY W KOLE
z dnia 26.02.2019 r.**

w sprawie przyjęcia „Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Koło na lata 2019 – 2022”

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt. 9 ustawy z dnia 8 marca o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U z 2018 r., poz. 994 ze zm.) do zadań własnych gminy należą sprawy dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Ponadto art. 87 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 2067) nakłada na gminę obowiązek sporządzenia na okres 4 lat gminnego programu opieki nad zabytkami. Program ten na podstawie art. 87 ust. 3 cytowanej powyżej ustawy zostaje przyjęty przez Radę Gminy, po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Celem Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Koło na lata 2019–2022 jest ukierunkowanie działań samorządu na poprawę stanu zachowania i utrzymania zasobów dziedzictwa kulturowego gminy. Szczegółowe cele wynikają z ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Koło na lata 2019-2022 został pozytywnie zaopiniowany przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu pismem nr WWKZ.5120.12106.1.2018. z dnia 03.01.2019 r.

W związku z powyższym zasadne jest podjęcie przedmiotowej uchwały.

WÓJTA

Mariusz Rybczyński

Załącznik do uchwały Nr VI/29/2019
RADY GMINY W KOLE
z dnia 26.02.2019 r.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINY KOŁO
NA LATA 2019 - 2022

KOŁO 2018

SPIS TREŚCI	str.
Wstęp.....	4
1. Położenie i krótka charakterystyka gminy.....	5
2. Cel opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami	8
3. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami – zadania i kompetencje organu gminy w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.....	9
4. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	10
5. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego.....	14
5.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	14
5.1.1. Narodowa strategia rozwoju kultury.....	14
5.1.2. Strategia rozwoju kraju 2020.....	15
5.1.3. Strategia rozwoju kapitału społecznego 2020.....	15
5.1.4. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.....	16
5.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie województwa.....	17
5.2.1 Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego.	17
5.2.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego	19
5.2.3. Strategia rozwoju turystyki województwa wielkopolskiego.....	22
5.2.4. Program opieki nad zabytkami województwa wielkopolskiego.....	24
6. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy.....	25
6.1. Zabytki nieruchome o najwyższym znaczeniu dla gminy wpisane do rejestru zabytków.....	25
6.2. Wykaz zabytków nieruchomych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.....	25
6.3. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków.....	27
6.4. Krajobraz kulturowy – obszarowe wpisy do rejestru zabytków (układy urbanistyczne, parki kulturowe, parki krajobrazowe).....	27
6.5. Zabytki archeologiczne.....	27
6.5.1. Stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków.....	28
6.5.2. Stanowiska archeologiczne o własnej formie krajobrazowej.....	28
6.5.3. Opis koncentracji stanowisk archeologicznych łącznie z ich funkcją	

Wstęp

Dziedzictwo kulturowe to ważny czynnik życia i działalności każdego człowieka. Stanowi ono dorobek materialny i duchowy poprzednich pokoleń, jak również dorobek naszych czasów. Zawiera w sobie wszystkie skutki środowiskowe wynikające z interakcji pomiędzy ludźmi a otoczeniem na przestrzeni dziejów. *„Dziedzictwo kulturowe jest narodowym dobrem i stanowi winno istotny fragment działalności społeczeństwa obywatelskiego. Jako dzieło człowieka ma charakter uniwersalny lub lokalny. W jednym i drugim przypadku jest predysponowane do odegrania zasadniczej roli w polityce regionalnej państwa oraz działalności samorządowych regionów i subregionów. Muszą one uznać potrzebę ochrony historycznych wartości regionów oraz pielęgnowanie tradycji lokalnych za podstawowy warunek tożsamości społecznej. Dziedzictwo bowiem tworzy i rozwija poczucie narodowej tożsamości i bezpośredniego związku człowieka z krajem, regionem, miejscowością”*. Dziedzictwo kulturowe jest podstawowym warunkiem trwania społeczności lokalnych, a zarazem stanowi atrakcyjny produkt rynkowy i czynnik rozwoju gospodarczego. Zmieniająca się rzeczywistość społeczna i ekonomiczna oraz wolny rynek gospodarczy stwarzają poważne niebezpieczeństwo dla wszystkich składników dziedzictwa kulturowego. Zatem konieczne jest znalezienie kompromisu pomiędzy kanonami ochrony, a wymogami życia i prawami ekonomii, mając na uwadze, że mieszkańcy gminy są spadkobiercami i depozytariuszami ukształtowanego w długim procesie historycznym dorobku kulturowego poprzednich pokoleń. Należy więc pamiętać, że dziedzictwo kulturowe podlega ochronie i powinno być obejmowane jak najszerszymi formami zabezpieczeń, gdyż właśnie w oparciu o elementy własnego dziedzictwa jednostka identyfikuje się z daną społecznością, jej wartościami i celami, może aktywnie się w niej rozwijać. Wobec tego niezwykle ważne jest rozumienie dziedzictwa i traktowanie dziedzictwa jako wartości nadrzędnej, ponadczasowej, niezależnej od tego, kto był jej twórcą, właścicielem czy opiekunem.

Ochronę zabytków definiuje się jako *„ogół działań mających na celu zapewnienie zabytkom: trwania dum mundus durat (jak długo będzie istniał świat); uczestnictwa w kształtowaniu świadomości indywidualnej i społecznej; wypełniania roli składnika współkształtującego środowisko człowieka”*. Zabytki są bowiem nie tylko śladem przeszłości, ale także cennym składnikiem kultury

zadrzewione tylko 4,5 %, stanowiąc jeden z najniższych wskaźników lesistości w województwie i powiecie, zaś grunty zabudowane i zurbanizowane stanowią ok. 3% powierzchni gminy. Fragment północno-zachodnich terenów objęty jest ochroną prawną w ramach „Goplańsko - Kujawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu”, utworzonego w 1986 r. i obejmującego swym zasięgiem tereny 9 gmin, zaś południową część gminy włączono do europejskiej sieci NATURA 2000 - Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków „Dolina Środkowej Warty PLB300002”, również do sieci ekologicznej *ECONET-Polska*. Obszar ten jest bardzo ważną ostoją ptaków wodno-błotnych, przede wszystkim w okresie lęgowym.

Według danych GUS z 2017 r. gminę zamieszkuje 7728 osób. Gęstość zaludnienia wynosi 75 M/km². Najwięcej osób mieszka w Powierciu - 1050, najmniej w miejscowości Lubiny - 86. Sieć osadniczą tworzą 24 wsie sołectkie: Borki, Chojny, Czołowo, Dzierawy, Dąbrowa, Kaczyniec, Kamień, Kiełczew Górny, Kiełczew Smużny Czwarty, Kiełczew Smużny Pierwszy, Leśnica, Lucjanowo, Lubiny, Mikołajówek, Ochle, Podlesie, Powiercie, Powiercie-Kolonia, Przybyłów, Ruchenna, Skobielice, Sokołowo, Wandynów, Wrząca Wielka, obejmujące 31 miejscowości.

Tereny gminy sąsiadują:

- z gminą miejską Koło - otaczają miasto od strony zachodniej, północno-wschodniej i południowo-wschodniej
- od północy - z gminą Babiak,
- od wschodu - z gminą Grzegorzew,
- od południa - z gminami Dąbie i Kościelec,
- od zachodu - z gminą Osiek Mały oraz gminą Kramsk położoną w powiecie konińskim.

Jednostki osadnicze łączy sieć dróg gminnych o łącznej długości ok. 80 km i dróg powiatowych o długości 47,2 km. Przez tereny gminy przebiegają również szlaki komunikacyjne o znaczeniu międzynarodowym i krajowym: przecinająca gminę równoleżnikowo DK nr 92 granica państwa (PL-D) Świecko – Poznań – Warszawa – Terespol – granica państwa (PL-BY), równoległa do niej, wiodąca przez południowe krańce gminy, autostrada A2 Berlin – Moskwa oraz międzynarodowa magistrala kolejowa E20 Berlin – Warszawa – Moskwa. Ponadto biegną drogi wojewódzkie: DW 270 Koło – Brześć Kujawski i DW 473 Koło – Łask, które w Kole krzyżują się z DK nr 92.

Według regionalizacji fizycznogeograficznej Polski prof. Jerzego Kondrackiego, obszar gminy położony jest w granicach makroregionu Nizina

Niemiec i należały do gubernatorstwa we Włocławku. W 1919 r. ziemie tworzące powiat kolski zostały włączone do nowo ustanowionego województwa łódzkiego, a w 1938 r. administracyjnie należały do województwa poznańskiego. W czasie II wojny światowej tereny gminy wcielono do Okręgu Rzeszy „Kraj Warty”. Hitlerowski najeźdźca represjonował i prześladował mieszkańców gminy, z których wielu straciło życie, w tym społeczność żydowska. Po wyzwoleniu przez wojska radzieckie w styczniu 1945 r., rozpoczął się nowy etap przemian społeczno-gospodarczych.

Wykształcony na przestrzeni wieków dorobek kultury materialnej, którego zasoby przetrwały do czasów obecnych, również dziedzictwo niematerialne – tradycja, legendy, obrzędy, postaci i zdarzenia historyczne, nazewnictwo - są wyrazem troski władz samorządowych, aby poznały je kolejne pokolenia, dają również podstawę do kreowania nowych propozycji turystycznych, promocyjnych i generujących wzmacnianie lokalnych więzi społecznych.

2. Cel opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Nadrzędnym celem *Programu opieki nad zabytkami gminy Koło na lata 2019-2022* jest ukierunkowanie działań samorządu gminnego na poprawę stanu zachowania i utrzymania zasobów dziedzictwa kulturowego gminy. Szczegółowe cele wynikają z ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Cele te określone zostały następująco:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystywaniem tych zabytków,
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy

- g) sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich i budowlanych przy zabytku, do którego gmina posiada tytuł prawny (art. 71, ust. 1 i 2)
- h) prawo udzielania przez organ stanowiący gminy, na zasadach określonych w podjętych uchwałach, dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków (art. 81),
- i) obowiązek sporządzenia przez wójta gminy na okres 4 lat gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87, ust.1).
- j) obowiązek sporządzenia i przedstawienia radzie gminy sprawozdania z realizacji programu (art. 87, ust. 5).

4. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zawarte zostały w szeregu dokumentach:

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zm.)

Ustawa zasadnicza stanowi fundament systemu ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce. Zgodnie z art. 5, art. 6 ust. 1 Rzeczpospolita Polska strzeże dziedzictwa narodowego, zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju oraz stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będących źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju. Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa art. 86 ustawy.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. z 2018 r., poz. 2067)

Ustawa stanowi podstawę prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w kraju, określa politykę zarządzania zabytkami, wyznacza główne zadania państwa i właścicieli obiektów zabytkowych. Szczegółowe zapisy określają przedmiot, zakres i formy ochrony i opieki nad zabytkami, zasady finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, formy ochrony zabytków.

Ochrona zabytków (art. 4) polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu m.in.:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków, ich zagospodarowanie i utrzymanie,

historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności: pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyskami, kurhanami, reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ochronie mogą podlegać również nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Ustawa wyróżnia (w art. 7) następujące formy ochrony:

1) wpis do rejestru zabytków,

1a) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa,

2) uznanie za pomnik historii,

3) utworzenie parku kulturowego,

4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2018 r., poz. 994 ze zm.)

Zgodnie z art. 7, ust. 1, pkt 9 ustawy, do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w tym m.in. spraw kultury, a więc bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2017, poz. 519 ze zm.)

Ustawa określa, że przy sporządzaniu prognozy oddziaływania na środowisko należy dokonać analizy i oceny oddziaływania m.in. na obiekty zabytkowe. W przypadku odstąpienia od przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko, ustawa nakłada obowiązek sprawdzenia, czy decyzja o odstąpieniu uwzględnia obszary mające znaczenie dla dziedzictwa kulturowego.

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t. j. Dz. U. z 2018, poz. 1614)

Zgodnie z art. 83 a, ust. 1 ustawy, zezwolenie na usunięcie drzewa lub krzewu z terenu nieruchomości wydaje wójt, burmistrz albo prezydent miasta, a w przypadku gdy zezwolenie dotyczy usunięcia drzewa lub krzewu z terenu nieruchomości lub jej części wpisanej do rejestru zabytków - wojewódzki

nadmiernego pogorszenia jego właściwości użytkowych i sprawności technicznej, w szczególności w zakresie związanym z wymaganiami ochrony obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów objętych ochroną konserwatorską. Art. 30 ust. 2.

Do zgłoszenia robót budowlanych należy dołączyć, w zależności od potrzeb, pozwolenia, uzgodnienia i opinie wymagane odrębnymi przepisami, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Art. 30 ust. 7.

Właściwy organ może nałożyć, w drodze decyzji, obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych objętych obowiązkiem zgłoszenia, jeżeli ich realizacja może naruszać ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub spowodować m.in. pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków.

Art. 39 ustawy określa, iż:

- prowadzenie robót budowlanych przy obiekcie lub na obszarze wpisanym do rejestru zabytków wymaga, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, uzyskania pozwolenia konserwatora zabytków,
- pozwolenie na rozbiórkę obiektu budowlanego wpisanego do rejestru zabytków może być wydane po uzyskaniu decyzji Generalnego Konserwatora Zabytków o skreśleniu tego obiektu z rejestru zabytków,
- w stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów nie wpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

5. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego

5.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

5.1.1. Narodowa strategia rozwoju kultury na lata 2004-2013 (przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 21.09.2004 r.) **wraz z uzupełnieniem na lata 2004-2020** (przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 14.06.2005 r.)

Głównym celem strategicznym jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturowego regionów w Polsce poprzez m.in. zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywną ochronę zabytków. Wśród kierunków działań wymieniono kompleksową rewaloryzację obiektów zabytkowych, ich adaptację na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, społeczne, zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości, promocję potencjału kulturowego

poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym,

- ochronę dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz krajobrazu,
- digitalizację, cyfrową rekonstrukcję i udostępnianie dóbr kultury.

W *Strategii* podnosi się również kwestię aktywnego udziału społeczeństwa w ochronie zabytków i opiece nad nimi.

5.1.4. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014-2017 przyjęty został Uchwałą Rady Ministrów Nr 125/2014 z dnia 24.06.2014 r.

W *Krajowym programie* dokonano diagnozy stanu ochrony zabytków w Polsce w trzech podstawowych płaszczyznach:

- organizacji i zadań organów ochrony zabytków w Polsce,
- stanu zachowania zabytków, w tym roli i znaczenia form ochrony zabytków oraz systemów informacji o zabytkach,
- komunikacji, porozumienia i współpracy w obszarze ochrony zabytków.

W przyjętym dokumencie określony został cel główny, jakim jest wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków. Celowi głównemu przyporządkowano cele szczegółowe i kierunki działania.

1. Wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce. Cel ten będzie realizowany poprzez:

- porządkowanie rejestru zabytków nieruchomych,
- przygotowanie ratyfikacji *Konwencji UNESCO ds. ochrony dziedzictwa podwodnego*,
- wypracowanie jednolitych standardów działania konserwatorskiego w odniesieniu do wybranych typów i kategorii zabytków nieruchomych,
- wzmocnienie instrumentów ochrony krajobrazu kulturowego,
- opracowanie diagnozy prawnej ochrony zabytków ruchomych,
- opracowanie kompleksowego raportu o stanie zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków,
- realizacja badań w ramach AZP na obszarach szczególnie istotnych ze względu na zagrożenia dla dziedzictwa archeologicznego.

2. Wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków. Cel ten będzie realizowany poprzez:

- zwiększenie efektywności zarządzania i ochrony zabytków poprzez wdrażanie infrastruktury informacji przestrzennej o zabytkach,
- wypracowanie standardów pozwalających na lepszy przepływ informacji

określony został cel operacyjny „Wsparcie terenów o wyjątkowych walorach środowiska kulturowego”. Środowisko kulturowe może być dla wybranych obszarów istotnym czynnikiem aktywizacji gospodarczej i budowania lokalnych przewag konkurencyjnych. Na wielu obszarach jest ono jedynym realnym czynnikiem wzrostu.

Cel ten realizowany powinien być przede wszystkim przez następujące kierunki działań:

- kompleksowe programy rewitalizacji i aktywizacji gospodarczej wykorzystującej walory kulturowe,
- tworzenie parków kulturowych,
- promocja terenów o wybitnych walorach kulturowych,
- odnowa obiektów dziedzictwa kulturowego.

Cel strategiczny zakładający „Zwiększenie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa” ma być realizowany poprzez cel operacyjny „Ochrona i utrwalanie dziedzictwa kulturowego”

Jednym z fundamentów kapitału społecznego jest tożsamość regionalna, otwartość na inne kultury oraz tolerancja. Bez poczucia tożsamości i znajomości własnej kultury nie można budować więzi społecznych. Rozwój społeczny, w tym tożsamość kulturowa, jest ważnym czynnikiem kształtowania konkurencyjności regionu.

Wielkopolska może być regionem, który nie tylko wspiera wewnętrzny rozwój kulturalny, ale również przyciąga jednostki kreatywne, działające w przestrzeni kultury poprzez stworzenie wizerunku regionu otwartego na mobilność idei oraz odmienne wzorce i wartości kulturowe.

Cel ten realizowany powinien być przede wszystkim przez następujące kierunki działań:

- promocja kultury regionalnej,
- poprawa warunków dla utrwalania tożsamości oraz upowszechniania dorobku kultury lokalnej i regionalnej,
- ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz historycznego regionu,
- wsparcie rozwoju kultury jako jednego z kreatywnych sektorów gospodarki regionu i rozwój przedsiębiorczości w tej dziedzinie,
- wzmocnienie pluralizmu kulturowego jako rozwojowej przeciwwagi dla dziedzictwa kulturowego regionu,
- stymulacja przepływu treści kulturowych (transfer międzykulturowy) oraz

obiektów objętych ochroną jak również zasad zagospodarowania zabytkowych układów urbanistycznych,

- kontynuowanie architektury wiejskiej przy założeniu, że tradycyjny nurt architektury lokalnej regionu nie powinien mieć prawa wyłączności, ale powinien stanowić ważny wyróżnik dla zachowania regionalnej specyfiki. Na terenach szczególnie cennych krajobrazowo należy unikać realizacji projektów odległych stylistycznie, pochodzących z kulturowo odmiennych regionów,
- ochronę krajobrazu, szczególnie w rejonach o najwyższych walorach przyrodniczych i kulturowych.

Dla kształtowania przestrzeni miejskich przyjęto m.in. następujące zasady:

- ochrona dziedzictwa kulturowego, tożsamości i tradycyjnych elementów środowiska miejskiego, takich jak: zabytkowe dzielnice, budynki, dominanty przestrzenne, panoramy, tereny zielone i tereny otwarte; respektowanie zaleceń wynikających z przepisów ochronnych i poszerzanie ochrony prawnej,
- wykorzystywanie atutów wynikających z ukształtowania terenu, osi widokowych, dominant przestrzennych, panoram,
- podnoszenie wymogów architektonicznych, szczególnie w stosunku do obiektów realizowanych na obszarach śródmieść oraz w pobliżu terenów o najwyższych walorach kulturowych i przyrodniczych,
- podejmowanie opracowań planistycznych dotyczących rewaloryzacji przestrzeni miejskich.

Dla kształtowania obszarów wiejskich przyjęto m. in. następujące zasady:

- ochrona charakterystycznych układów ruralistycznych oraz zespołów sakralnych, pałacowo-parkowych, folwarków, ochrona zabytkowych budynków mieszkalnych, gospodarczych, wiatraków, remiz, szkół, kuźni, młynów, gorzelni i innych elementów specyficznych dla architektury wiejskiej np. kapliczek i krzyży,
- poszanowanie kształtowanej tradycyjnie różnorodności form osadnictwa wiejskiego w poszczególnych rejonach,
- twórcze wykorzystywanie wzorców architektury lokalnej przy formułowaniu warunków dla projektowanej zabudowy, odwoływanie się do architektury regionalnej Wielkopolski, preferowanie rodzimych materiałów budowlanych oraz tradycyjnych elementów małej architektury.

W punkcie 31. „Ochrona i wykorzystanie dziedzictwa kulturowego”

w których obecna jest cała sekwencja dziejów. Jest to działanie niezbędne dla zachowania ciągłości historycznej tworzenia się sieci osadniczej.

Sprzymierzeńcem systemowych działań wspierających może się stać aspekt ekonomiczny w postaci korzyści gospodarczych uzyskiwanych z turystyki na terenach o atrakcyjnych i zadbanych śródmieściach – pojedynczych wybitnych obiektach z historycznym tłem kulturowym, nadającym całości oczekiwany klimat.

Podobny system powinien objąć również układy ruralistyczne. Ochrona kompleksowa architektury wiejskiej jest możliwa do zrealizowania na terenach, których głównym motorem rozwoju stanie się turystyka. Właściwą formą ochrony jest adaptowanie zabytkowych obiektów architektury wiejskiej na obiekty rekreacji indywidualnej. Najwartościowsze obiekty, dla których nie da się zapewnić ochrony w istniejących zespołach zabudowy, powinny się znaleźć w skansenach. Z uwagi na brak możliwości przetrwania wszystkich zabytków architektury wiejskiej, niezbędne jest systematyczne dokumentowanie obiektów o wartościach historycznych i estetycznych.

W punkcie 31.3. „Promowanie świadomości regionalnej Wielkopolski” uznano, że do zaistnienia Wielkopolski jako regionu atrakcyjnego kulturowo, niezbędne jest intensywne promowanie wiedzy o środowisku kulturowym regionu. Działania na rzecz promowania świadomości regionalnej Wielkopolski mają na celu pobudzenie aktywności lokalnych środowisk, przywrócenie etosu wielkopolskiego oraz pielęgnowanie regionalizmu, tzw. „małych ojczyzn”, m.in. poprzez:

- promowanie gwary, obyczajów, potraw, strojów, lansowanie folklorystycznych zespołów tanecznych,
- kształtowanie otwartości wobec innych mniejszości i kultur, prezentowanie ich dorobku kulturowego,
- organizowanie jarmarków, pokazów tradycyjnego rzemiosła, konkursów związanych z tematyką regionalną.

5.2.3. Strategia rozwoju turystyki województwa wielkopolskiego

„Strategia rozwoju turystyki w województwie wielkopolskim do 2020 roku”, przyjęta została Uchwałą Sejmiku Województwa Wielkopolskiego Nr XVIII/481/16 z dnia 25 kwietnia 2016 r. Wśród celów strategicznych wymieniono „Rozwój produktów turystyki kulturowej”, w ramach którego wyznaczono m.in. następujące cele operacyjne:

1. Rozwój szlaków turystyki kulturowej, w szczególności Szlaku Piastowskiego, który realizowany powinien być przez następujące kierunki działań:

- wspieranie oferty aktywnych form spotkań z kulturą (np. inscenizacje historyczne, archeologia doświadczalna, zwiedzanie fabularyzowane, gry miejskie, questy, widowiska, festiwale),
- zgłaszanie produktów turystycznych Wielkopolski do konkursów na szczeblu regionalnym, krajowym i międzynarodowym,
- poprawa dostępności obiektów turystyki kulturowej dla osób z niepełnosprawnością i osób starszych.

5.2.4. Program opieki nad zabytkami województwa wielkopolskiego

Program opieki nad zabytkami województwa wielkopolskiego na lata 2017-2020 przyjęty został Uchwałą Nr XXXVIII/901/17 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 27 listopada 2017 r. (Dz. Urz. Województwa Wielkopolskiego z dnia 06.12.2017 r., poz. 8118).

Myślą przewodnią opracowania *Programu* było uznanie potrzeby zachowania zasobów regionalnego dziedzictwa kulturowego jako ważnego czynnika wpływającego na kształtowanie się tożsamości regionalnej i promocji turystycznej. Program określił stan, do którego należy dążyć w zakresie opieki nad zabytkami, wskazuje konieczne do wykonania zadania i sugeruje sposoby ich realizacji poprzez określenie podstawowych założeń organizacyjnych, finansowych, edukacyjnych i promocyjnych.

W przyjętym dokumencie określone zostały główne cele, którym przyporządkowano kierunki działania:

1. Poprawa stanu zabytków poprzez podjęcie działań mających na celu poprawę ich zachowania,
 - realizacja prac remontowych, renowacyjnych, konserwatorskich obiektów zabytkowych,
 - opieka nad zabytkami archeologicznymi.
2. Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
 - monitoring i aktualizacja uregulowań prawnych w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.
3. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych i turystycznych,
 - promocja dziedzictwa lokalnego,
 - wzmocnienie działań związanych z rozwojem usług turystycznych.
4. Włączanie problemów ochrony dziedzictwa kulturowego Wielkopolski do działań edukacyjnych,

KAPLICZKA, mur., 1950 r.

SPICHLERZ DWORSKI, nr 31, mur., 1 ćw. XX w.

DZIERAWY

KAPLICZKA, mur., 1958 r.

SZKOŁA, nr 45, mur., pocz. XX w.

DOM NR 41, mur., 1925 r.

KACZYNIEC

CMENTARZ EWANGELICKI, pocz. XX w.

KAMIEŃ

KAPLICZKA, mur., 1933 r.

KAPLICZKA, mur., l. 30 XX w.

KIEŁCZEW SMUŻNY PIERWSZY

KAPLICZKA, mur., ok. 1946 r.

LEŚNICA

PARK DWORSKI, 2 poł. XIX w.

OCHLE

KAPLICZKA, mur., po 1945 r.

POWIERCIE

KAPLICZKA, mur., 1948 r.

ZESPÓŁ PAŁACOWO-PARKOWY:

a. pałac, ob. kaplica p.w. 108 Męczenników, mur., 1924 r.,

b. park, k. XIX w.

POWIERCIE KOLONIA

KAPLICZKA, mur., 2 poł. XIX w.

PRZYBYŁÓW

DOM NR 38, mur., 1 ćw. XX w.

SKOBIELICE

DOM NR 2, drew., 1940 r.

SOKOŁOWO

ZESPÓŁ FOLWARCZNY:

a. oficyna, mur., 2 poł. XIX w.,

b. obora, mur., 2 poł. XIX w.,

c. chlewnia, mur., 2 poł. XIX w.,

d. ogrodenie, mur., 2 poł. XIX w.

WANDYNÓW

KAPLICZKA, mur., 1958 r.

podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów lub zabytek ruchomy, będący tym wytworem (art. 3 pkt 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Dziedzictwo archeologiczne jest bogactwem kulturowym pozostawionym nam przez przeszłe pokolenia ludzkości, które zamieszkiwały dawniej naszą planetę. Składają się na nie wszelkie materialne ślady ludzkiej egzystencji pozostawione na ziemi, pod ziemią czy w wodzie. Mogą one mieć postać opuszczonych budowli i ich pozostałości, urządzeń osadniczych (np. palenisk, pieców garncarskich, studni, jam zasobowych), cmentarzysk, pól bitewnych, miejsc kultu i warstw ziemi powstałych w wyniku działalności z wszelkimi przedmiotami z nimi związanymi. Źródła archeologiczne stanowią nieodnawialny depozyt przekazany nam przez przeszłe pokolenia, depozyt, który jesteśmy zobowiązani chronić, mądrze i oszczędnie wykorzystywać i w możliwie jak najmniej uszczuplonym stanie przekazać przyszłym pokoleniom. Zachowanie dziedzictwa archeologicznego jest ważne dla wszystkich: dla naukowców (archeologów), którzy badając je odtwarzają przeszłość; dla turystów, którzy czerpią wrażenia kontaktu z przeszłością odwiedzając udostępnione do zwiedzania stanowiska archeologiczne; dla młodzieży szkolnej, która zyskuje zrozumienie dziejów ludzkości odwiedzając wystawy muzealne; dla wszystkich, którym dziedzictwo archeologiczne dostarcza odczucia posiadania głębokich korzeni naszej obecnej z dziedzictwa archeologicznego czerpią poczucie swojej tożsamości kulturowej i związku emocjonalnego z danym miejscem lub regionem.

6.5.1. Stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków

Na terenie gminy Koło nie ma stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków.

6.5.2. Stanowiska archeologiczne o własnej formie krajobrazowej

Na terenie gminy Koło nie zewidencjonowano dotychczas stanowisk archeologicznych o własnej formie krajobrazowej.

6.5.3. Opis koncentracji stanowisk archeologicznych łącznie z ich funkcją i analizą chronologiczną, uwarunkowania fizjograficzne.

Obszar gminy Koło został rozpoznany archeologicznie w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski (AZP). AZP to program badawczy obejmujący swym zasięgiem terytorium całej Polski. Pozwala na dokładne rozpoznanie

zlodowacenia środkowopolskiego z wychodnią miocenijskich węgli brunatnych i piasków kwarcowych. Utworom piaszczystym terasy środkowej towarzyszy występowanie wydm, które tworzą na jej powierzchni wały wydmore o wysokości dochodzącej do 10 m. Wydmy występują w okolicy wsi Dzierawy, Podlesie i w południowej części miasta Koła. Wał Kolski stanowi wysoczyzna morenowa płaska o deniwelacjach dochodzących do 3-5 m, a w części północnej wysoczyzna morenowa falista o deniwelacjach 5-10 m. Wał budują gliny zwałowe stadiu mazowieckopodlaskiego z lokalnymi pokrywami piasków i żwirów wodnolodowcowych. Liczne dolinki i zagłębienia bezodpływowe występujące na terenie Wału Kolskiego wypełniają piaski holocenijskie. Basen Rgilewki zajmuje północno i południowo-wschodnią część gminy. W części północnej występuje równina sandrowa, zbudowana z piasków wodnolodowcowych zlodowacenia bałtyckiego oraz wypełniające dolinę holocenijskie piaski, namuły i torfy. W części południowej występuje płat tarasu wysokiego zbudowanego z glin zwałowych, piasków i żwirów wodnolodowcowych z pagórkami moreny czołowej z okresu zlodowacenia środkowopolskiego. Wysoczyzna Kłodawska znajduje się na północ od Kotliny Kolskiej. Krajobraz wysoczyzny stanowią bezjeziorne obszary staroglacjalne, które cechują się rozległymi równinami moreny dennej, rozciętej rozległymi dolinami denudacyjnymi oraz wzgórzami moren czołowych o długich, silnie złagodzonych stokach. W dolinie rzeki Warty występują mady lekkie i bardzo lekkie, a w zagłębieniach terenu gleby torfowo-bagiennie. Na wysoczyźnie przeważają gleby pseudobielicowe i brunatne. W basenie rzeki Rgilewki występują gleby murszowo-mineralne. Zalegają one w obrębie wsi: Kiełczew Górny, Kiełczew Smużny i Wandynów.

Zewidencjonowane stanowiska archeologiczne skupiają się przeważnie wzdłuż cieków oraz zbiorników wodnych. Osadnictwo pradziejowe koncentrowało się wzdłuż doliny rzeki Warty i jej dopływów, przede wszystkim na piaszczystych wyniesieniach omijając obszary gliniaste. Tereny wysoczyznowe były natomiast eksploatowane tylko sporadycznie. Wzrost ilościowy osadnictwa w tej strefie daje się zaobserwować dopiero w czasach nowożytnych.

Początki kształtowania się osadnictwa grup ludzkich na terenie dzisiejszej gminy Koło sięgają starszej epoki kamienia – paleolitu oraz środkowej epoki kamienia - mezolitu. Grupy ludzkie, które wówczas dotarły na omawiany teren to gromady łowców podążających za przemieszczającymi się sezonowo na osi północ-południe reniferami. Ślady ich pobytu przetrwały w postaci wyrobów krzemiennych (rylce, drapacze, liściaki, rdzenie).

Szereg zmian kulturowych i klimatycznych związanych jest z początkiem

drogą wymiany z południa Europy, zwiększając rolę handlu i powodując przenikanie się wpływów. W środkowym i późnym okresie epoki brązu zaczęła się rozwijać na ziemiach polskich kultura łużycka, zaliczana do wielkiego kompleksu kultur popielnicowych, rozprzestrzeniających się stopniowo z centrum naddunajskiego na rozległe tereny Europy.

W VII w p.n.e. rozpoczyna się na ziemiach polskich epoka żelaza. Obok wyrobów brązowych, których udział systematycznie maleje, pojawiają się wówczas wyroby żelazne.

Osadnictwo kultury łużyckiej na terenie dzisiejszej gminy Koło jest bardzo bogato reprezentowane. Wystarczy wspomnieć o osadach tej kultury oraz powiązanych z nimi cmentarzysk ciałopalnych zlokalizowanych w miejscowościach Dzierawy, Kiełczew Smużny Czwarty.

Pod koniec okresu halsztackiego rozpoczyna się stopniowy rozkład kultury łużyckiej, spowodowany prawdopodobnie kryzysem gospodarczym wywołanym pogorszeniem się klimatu oraz zbytnim wyeksploatowaniem środowiska naturalnego. Dodatkowym czynnikiem destabilizacyjnym był najazd Scytów. Osłabiona ludność kultury łużyckiej była stopniowo podbijana lub kolonizowana przez pokrewne im ludy tworzące kulturę pomorską.

Początek wieku IV p.n.e. wiąże się z masowym upowszechnieniem się żelaza jako podstawowego surowca, ujednolicenia używanych ozdób, narzędzi, broni, przedmiotów codziennego użytku. Na terenie ziem polskich wykształciła się wówczas tzw. kultura przeworska. Miało to miejsce w późnym okresie lateńskim (młodszy okres przedrzymski). Rozwijała się ona następnie w kolejnym okresie – wpływów rzymskich. Na obszarze dzisiejszej gminy notujemy kilkadziesiąt stanowisk identyfikowanych jako pozostałości osadnictwa ludności kultury przeworskiej. Znane są również cmentarzyska identyfikowane z ludnością kultury przeworskiej zlokalizowane w miejscowościach Kiełczew Smużny Pierwszy i Podlesie.

Z terenami Koła i okolic wiąże się jeszcze problem przebiegu w tym rejonie „szlaku bursztynowego”. K. Tymaniecki wysuwał hipotezę, iż szlak bursztynowy z Kalisza biegł na północny-wschód w kierunku Koła, gdzie znajdowało się naturalne przejście przez Wartę. Część badaczy sugeruje jednak istnienie w tym miejscu szlaku wodnego Prosną do Warty. Niewątpliwie istniało także lądowe połączenie między Kaliszem a Koninem. Na istnienie tego rodzaju drogi wskazuje wyraźne zagęszczenie znalezisk rzymskich między Kaliszem a Turkiem (wielką osadę handlową odkryto w ostatnich latach w Kwiatkowie). Szlak Kalisz-Spycimierz pokrywa się ze szlakiem wytyczonym przez niemieckiego

Stanowiska archeologiczne podlegają stałym zagrożeniom. Z każdym rokiem, wraz z rozwojem techniki, intensyfikacją działalności przemysłowej, gospodarczej, rolniczej rośnie stopień ich zagrożenia oraz pojawiają się nowe.

W myśl art. 6 pkt 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wszystkie zabytki archeologiczne – bez względu na stan zachowania podlegają ochronie i opiece. Należy przy tym pamiętać, że zasięg stanowisk archeologicznych został wyznaczony na mapach na podstawie badań powierzchniowych. Jednak nie może on odpowiadać dokładnie zasięgowi występowania pozostałości osadnictwa pradziejowego pod ziemią. Dlatego należy traktować go zawsze orientacyjnie, może bowiem okazać się, że obiekty archeologiczne zalegają także w sąsiedztwie wyznaczonego na podstawie obserwacji powierzchniowej, zasięgu stanowiska.

Większość odkrytych stanowisk na terenie gminy Koło znamionuje znaczący stopień zniszczenia. Wynika to z konsekwencji współczesnych perturbacji osadniczych, zwłaszcza rozwoju nowego osadnictwa, ale także ze zniszczeń wywołanych przebudową w dawnych czasach.

Dużym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych są przede wszystkim:

- inwestycje budowlane i przemysłowe, zwłaszcza rozwój budownictwa mieszkalnego i przemysłowego oraz budowa i rozbudowa dróg na terenie gminy oraz dróg dojazdowych do pól (na lata 2018-2020 zaplanowano prace związane z zagospodarowaniem terenów po byłej kolejce wąskotorowej na drogę lokalną w miejscowościach: Powiercie, Powiercie Kolonia, Skobielice i Przybyłów,
- rozbudowa sieci wodociągowych i kanalizacyjnych,
- wszelkiego typu eksploatacje zasobów naturalnych – na terenie gminy Koło występują: złoża kruszywa naturalnego „Budy Przybyłowski” (złoża kruszywa naturalnego jest złożem suchym. Aktualnie eksploatacja złoża została przerwana); złoża węgla brunatnego „Ochle”, (złoża nie jest eksplorowane); złoża węgla brunatnego „Dęby Szlacheckie – Izbica Kujawska”. Złoża kruszywa naturalnego udokumentowano w formie karty rejestracyjnej złoża. Udokumentowane zasoby wynosiły 221 tys. ton. Kopalinę złoża stanowią piaski średnioziarniste, których miąższość waha się od 2,9 do 4,9 m, a grubość nadkładu wynosi 0,1 m. Złoża udokumentowano na powierzchni 3,2 ha. Złoża piasków kwarcowych występują w okolicy Kaczyńca, Dąbrowy oraz Leśnicy. W rejonie miejscowości Ochle udokumentowano w kat. C2 nieduże złoża węgla brunatnego. Średnia miąższość złoża wynosi 4,9 m, a średnia grubość nadkładu wynosi 4,7 m. Kaloryczność węgla wynosi 1683 Kcal/kg. Złoża nie jest

Studium jako akt planowania kształtującego politykę przestrzenną gminy wyodrębnia cele, uwarunkowania i kierunki zagospodarowania przestrzennego, które doprowadzą do wykorzystania wszystkiego, co cenne i niepowtarzalne dla rozwoju gminy. Należy tu wymienić walory przyrodnicze i krajobrazowe, wartości kulturowe, zasoby materialne i inicjatywy lokalne, jak również warunki wynikające z położenia gminy, jej powiązań administracyjnych i gospodarczych.

Zakres merytoryczny studium obejmuje:

- 1) analizę uwarunkowań rozwoju wynikających m.in. z oceny stanu środowiska przyrodniczego, stanu środowiska kulturowego, przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu,
- 2) określenie funkcji oraz kierunków zagospodarowania terenu gminy.

W rozdz. I. „Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu”, pkt 3. „Zasoby środowiska kulturowego” przedstawiono wykaz obiektów architektury i budownictwa, parki, cmentarze, zarówno wpisane do rejestru zabytków jak również figurujące w gminnej ewidencji zabytków. Przedstawiono również opis fizjograficzny i chronologiczny osadnictwa na terenie gminy.

Określono również granice ochrony konserwatorskiej:

1. Założenia rezydencjonalne (Leśnica, Powiercie, Wrząca Wielka) – podlegają ochronie w granicach założeń oraz ich najbliższym otoczeniu, 50-100 m wokół granic, zależnie od możliwości. Należy uwzględnić znaczenie widoku na zabytek.
2. Zespół sakralny (Wrząca Wielka) – podobnie jak założenia rezydencjonalne. Ochronie podlega zespół oraz jego otoczenie. Ważna rola widoku na zabytek.
3. Archeologia - wartościowe relikty archeologiczne gminy ujęte zostały w strefy „OW” obserwacji archeologicznej. Relikty podlegają ochronie w obrębie granic stref „OW”.
4. Cmentarze (Kaczyniec, Wrząca Wielka) – ochrona obowiązuje w granicach cmentarza oraz w jego najbliższym otoczeniu. Dla cmentarza czynnego (Wrząca Wielka) szerokość zewnętrznej strefy ochronnej równa jest szerokości strefy ochrony sanitarnej, dodatkowo ochroną należy objąć aleję jesionową prowadzącą od cmentarza do wsi. Dla cmentarza zamkniętego zewnętrzna strefa ochronna wynosi 20 m wokół granic.
5. Pojedyncze obiekty zabytkowe (użyteczności publicznej, mieszkalne, gospodarcze, przemysłowe i kapliczki) – ochrona obejmuje obiekt wraz z jego najbliższym otoczeniem.

W rozdz. II „Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz

- historycznego rozplanowania,
- zabytkowej sztuki sepulkralnej i ogrodu,
- zabytkowej zieleni.

Postuluje się wyłączenie spod zabudowy zewnętrznych stref ochronnych cmentarzy. Nieczynny cmentarz ewangelicki, wraz z drogą dojazdową, wymaga rewaloryzacji. Ewentualna zmiana sposobu użytkowania tego terenu wymaga zgody właściciela, tj. kościoła ewangelicko-augsburskiego.

4. Pojedyncze obiekty budowlane:

1) Postuluje się zachowanie zabytkowej formy architektonicznej oraz podporządkowanie niezbędnych zmian budynkowi istniejącemu w zakresie skali i formy,

2) Wszelkie zmiany planowane w obiektach i na obszarach objętych ochroną konserwatorską oraz w ich najbliższym otoczeniu (m.in. prace budowlane, pielęgnacja zieleni, prace ziemne, zmiany sposobu użytkowania, podziały geodezyjne) wymagają:

- pozwolenia Kierownika Delegatury Urzędu Ochrony Zabytków w Koninie, działającego z upoważnienia Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu – w odniesieniu do obiektów wpisanych do rejestru zabytków,
- uzgodnienia Kierownika Delegatury Urzędu Ochrony Zabytków w Koninie – w odniesieniu do pozostałych obiektów.

7.2. Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

Gmina Koło nie posiada miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu całej gminy. Obowiązują następujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla wybranych obszarów na terenie gminy, które zawierają zapisy uwzględniające ochronę dziedzictwa kulturowego:

1. Uchwała Nr X/67/2015 Rady Gminy w Kole z dnia 25 sierpnia 2015 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla wybranych terenów na terenie gminy Koło.

W rozdziale 5 § 10 wprowadzono zapis:

1. Dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, na obszarach występowania stanowisk archeologicznych oraz w strefie ich ochrony, podczas inwestycji związanych z robotami ziemnymi (naruszającymi strukturę gruntu) konieczne jest prowadzenie badań archeologicznych zgodnie z ustawą o ochronie i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r.

prywatną.

Na początku XV wieku Wrząca Wielka jest dziedziczną wsią szlacheckiego rodu Hebdów, a następnie Sokołowskich herbu Pomian. Najprawdopodobniej Sokołowscy w XVI wieku wzniesli siedzibę w postaci późnośredniowiecznego dworu obronnego, którego ruiny, nazywane dzisiaj „lamusem,” zachowały się w parku do chwili obecnej. W 1 poł. XVIII wieku Wrząca Wielka przeszła we wspólne władanie Piotra Korzbok – Łąckiego oraz Stanisława i Jana Kielczewskich. Następnymi dziedzicami wsi była rodzina Wodeckich, którzy byli założycielami domu dla ubogich we Wrzącej. Po Wodeckich, siedzących tu jeszcze w 1737 roku, kolejnymi znanymi właścicielami byli Roch i Agnieszka Śliwińscy. Wśród późniejszych właścicieli Wrzącej wzmiankowani są w XIX w. Raczyńscy, Witowscy i Walewscy. W 1 poł. XIX wieku Raczyńscy wznoszą obok dawnej siedziby nowy dwór klasycystyczny, który od tej chwili zajmują właściciele Wrzącej, a dawny dwór obronny przekształcony został w gospodarczy lamus. Na pocz. XX w. majątek Wrząca Wielka należy do rodziny Topińskich, którzy zarządzają posiadłością do wybuchu II wojny światowej. W czasie wojny majątek przechodzi pod komisaryczny zarząd niemieckiego Urzędu Powierniczego. Po wojnie, w wyniku parcelacji majątku dwór wraz z przyległościami wydzielony został w tzw. „resztówkę” i stał się własnością Państwowego Funduszu Ziemi. W 1946 roku dwór został zadaptowany na szkołę podstawową, a znajdująca się obok oficyna na mieszkalnia. Szkoła mieściła się w budynku do 1988 roku.

Dwór klasycystyczny, murowany z kamienia i cegły na zaprawie wapiennej. Budynek posadowiony na rzucie prostokąta, frontem zwrócony na zachód. Bryła parterowa, nakryta dachem kopertowym, z piętrowym, czterokolumnowym portykiem od frontu o dachu dwuspadowym zwieńczonym szczytem. Strona wschodnia z piętrowym pseudoryzalitem nakrytym dachem trójspadowym.

Obiekt po kapitalnym remoncie.

Dwór obronny - najstarsza wzmianka źródłowa o obiekcie pochodzi z XVI wieku. Jest to akt podziału wsi z 1585 r. między braćmi Gabrielem i Krzysztofem Sokołowskimi. Wzniesiony jako dwór obronny, w 1 poł. XIX wieku przekształcony w lamus. Zachowany jako trwała ruina składająca się z bryły głównej zachowanej ok. 5 m ponad poziom terenu oraz reliktów murów po stronie południowo-zachodniej. Fundamenty z kamienia polnego. Ściany murowane z cegły pełnej w układzie polskim na zaprawie wapiennej, nietynkowane. Budowla posadowiona na rzucie prostokąta. Posiada przyziemie nieco zagłębione w stosunku do

pozorną attyką w formie wieży. Nawy nakryte dwuspadowym dachem, nieco niższe prezbiterium dachem dwuspadowym z trójspadowym zamknięciem. W szczycie nawy sygnaturka w kształcie wieżyczki zwieńczona krzyżem. Bryła oszkarpowana. Planowany remont obiektu obejmujący głównie dach i konserwację ceglanych murów.

Przy kościele plebania zbudowana w k. XIX wieku na miejscu dawnej drewnianej, która spłonęła wraz z kościołem w 1880 roku. W latach 70. XX wieku dobudowano do niej małą przybudówkę od strony północno-zachodniej. Ściany murowane z cegły ceramicznej, otynkowane. Budynek na planie prostokąta wydłużonego w kierunku północ – południe z centralnym ryzalitem mieszczącym ganek od strony wschodniej. Bryła jednokondygnacyjna nakryta dachem dwuspadowym. Ryzalit nakryty dachem jednospadowym, zwieńczony przerwanym naczółkiem z figurą Matki Boskiej. W latach 1986-88 obiekt był remontowany. Wymieniono pokrycie dachu, naprawiono tynki. Utrzymany w dobrym stanie.

Pierwsze wzmianki o wsi Powiercie publikowane są w Kodeksie dyplomatycznym Wielkopolski w 1364 r. W 1579 r. wieś należała do Krzysztofa Tujeńskiego i częściowo do Alberta Ciosnowskiego. Ok. 1658 r. majątek niszczone przez wojska szwedzkie. Lustracja z 1761 r. mówi m.in. o pożarze zabudowań chłopskich i folwarcznych w 1760 r., wymienia dwór i nazwisko właściciela, Franciszka Antoniego Kwileckiego. Do majątku należały, oprócz wsi i kolonii Powiercie, wsie Leśnica i Zawadki.

Na pocz. XX w. majątek Powiercie stanowił własność Jana Sokolnickiego, który pobudował w 1924 r., na miejscu poprzedniej siedziby, pałac w stylu neoklasycystycznym. Po wojnie obiekt zaadaptowano na Zespół Szkół Ogrodniczych. W latach 1968-78 w pałacu mieścił się żeński internat, a w latach 1978-90 przedszkole. Od 1990 r. obiekt opuszczony, nie użytkowany. W 1999 r. budynek, po remoncie kapitalnym, zaadaptowano tymczasowo na cele sakralne.

Pałac posadowiony na rzucie prostokąta wydłużonego na osi wschód-zachód z niewielkim prostokątnym aneksem od strony zachodniej. Budynek jednokondygnacyjny, nakryty dachem naczółkowym. Po stronie północnej portyk z tarasem wsparty na kolumnach, przechodzący w szeroką wystawkę nakrytą dachem dwuspadowym. W elewacji południowej trójosiowy ryzalit ujęty czterema gładkimi półkolumnami.

Park założony w stylu krajobrazowym, położony jest przy szosie Koło - Dąbie, po jej południowej stronie. Obiekt zredukowany powierzchniowo z zatartym pierwotnym układem komunikacyjnym i kompozycją przestrzenną.

10. Kierunki działań dla realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

10.1. Gminna ewidencja zabytków

Przepisy art. 22 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakładają na wójta (burmistrza) gminy obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków.

Gmina Koło wykonała w 2014 r. gminną ewidencję zabytków nieruchomości zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych i wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem.

Gminna ewidencja zabytków będzie podlegała okresowej aktualizacji poprzez:

- wykreślanie z ewidencji zabytków nieruchomości obiektów, które zostały rozebrane, gruntownie przebudowane i utraciły już cechy zabytkowe – w porozumieniu z konserwatorem zabytków,
- uzupełnianie o zmiany stanu prawnego obiektu, jak aktualne formy ochrony - w porozumieniu z konserwatorem zabytków,
- uzupełnianie ewidencji zabytków nieruchomości o nowe obiekty, po otrzymaniu zawiadomienia konserwatora zabytków o wpisie do rejestru zabytków lub włączeniu ich do wojewódzkiej ewidencji zabytków.

Zgodnie z w/w Rozporządzeniem w 2015 r. wykonana została gminna ewidencja zabytków archeologicznych. Ewidencja ta będzie uzupełniana i weryfikowana poprzez włączanie informacji o wszystkich sukcesywnie odkrywanych reliktach przeszłości niezależnie od charakteru badań oraz na podstawie uzyskiwanych wyników badań weryfikacyjnych AZP, zgodnie z informacjami przekazywanymi przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Sporządzona zostanie elektroniczna, systematycznie aktualizowana baza informacji o stanowiskach archeologicznych wytypowanych przez wojewódzkiego konserwatora zabytków do wpisania do rejestru zabytków, w celu uwzględnienia ich w dokumentach planistycznych i inwestycyjnych gminy.

10.2. Edukacja i promocja w zakresie ochrony zabytków

- włączenie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do zajęć szkolnych

10.4. Określenie zasobów zabytkowych, które można wykorzystać do tworzenia np. tras turystycznych, ścieżek dydaktycznych itp.

Szlaki turystyczne stanowią jedną z form promocji dziedzictwa kulturowego i wykorzystania jego potencjału, a istotą tworzenia wszelakich szlaków turystycznych (pieszych, rowerowych, konnych, kajakowych itp.) jest cel, któremu mają służyć, zaś ów determinowany być musi atrakcyjnością miejsc i obiektów przez które przebiega. Szczególnie cenne tereny gminy Koło objęte ochroną krajobrazu, doliny rzeczne, wydmy, bogata flora i fauna, dostępność komunikacyjna, wykorzystywany już turystycznie szlak wodny Warty, cykliczne imprezy gminne, zabytki wpisane do rejestru zabytków, jak i umieszczone w gminnej ewidencji zabytków mogą stanowić atut turystyczny i poznawczy. Budowa stancyi wodnej, zaplecza turystyczno – sportowego, ścieżek dydaktycznych, punktów obserwacji ornitologicznych, szlaków konnych, koncepcja utworzenia rezerwatów, to tylko niektóre z możliwości wyeksponowania tych terenów, a także możliwość wkomponowania ich w regionalne i ponadregionalne szlaki. Organizowane dotychczas jarmarki produktu lokalnego, Święto Miodu czy Święto Pieczonego Ziemniaka, to zaledwie początek organizacji przedsięwzięcia turystycznego o regionalnej skali. Gmina Koło, mając sama mniejsze możliwości, w partnerstwie z innymi gminami może się podjąć organizacji ponadlokalnej formy takich zadań, z wykorzystaniem funduszy zewnętrznych. Możliwość taką stwarza Lokalna Grupa Działania „Stowarzyszenie Wielkopolska Wschodnia”, obejmująca swym zasięgiem tereny dziewięciu gmin, w tym gminę Koło. Stowarzyszenie w swoich formach działania uwzględnia ochronę oraz promocję krajobrazu i dziedzictwa kulturowego (np. możliwość zrewitalizowania zabytkowych parków dworskich na terenie gminy), rozwój turystyki, sportu i rekreacji(np. budowa ścieżek, szlaków turystycznych, rozwój agroturystyki), a także popularyzację i rozwój produkcji wyrobów regionalnych oraz przedsiębiorczości. Równie unikalna forma związku między sąsiednimi gminami, dla których granice administracyjne nie stanowią przeszkody, lecz wręcz implikują nowatorskie rozwiązania w zakresie szeroko pojętego zaspokajania potrzeb społecznych, to przecinające tereny gminy szlaki turystyczne, wiodące do najciekawszych pod względem historycznym i przyrodniczym miejscowości, w których znajdują się także najcenniejsze obiekty zabytkowe wymienione w poprzednich rozdziałach:

flory i fauny. Szczególnych szans dla proponowanego projektu należałoby upatrywać w funduszach strukturalnych Unii Europejskiej 2014 – 2020 oraz wsparciu dla Turystyki z programu COSME. Program ma wydzielone środki finansowe, przeznaczone na promocję turystyki kulturowej, wsparcie rozwoju nowych form turystyki, rozwój markowych regionalnych produktów turystycznych, wsparcie dla transportu rowerowego.

Gmina mogłaby również wykorzystać współczesną formę odkrywania i popularyzowania dziedzictwa kulturowego, jaką jest questing, czyli zwiedzanie z elementami gier terenowych, wyprawy odkrywców, warsztaty edukacyjne. Ta atrakcyjna forma zwiedzania łączy we współczesnej turystyce rozrywkę, zabawę z edukacją, emocje. Tematyka szlaków questingowych dotyczy lokalnego dziedzictwa kulturowego, obiektów i miejsc mniej znanych, jednak z unikatową historią, co jest szansą dla małych miejscowości. Questing pozwala odkryć na nowo miejsca związane z lokalnym dziedzictwem przyrodniczym i kulturowym, zaktywizować lokalną społeczność począwszy od młodzieży szkolnej po seniorów, a także promować miejscowość np. związaną z mniej spopularyzowanymi postaciami historycznymi czy ich działalnością lub zasobami kulturowymi np. Dzierawy, w których znajdują się kamień pamiątkowy i tablica poświęcone osobie działacza ludowego, regionalisty i nauczyciela Ignacego Ziębowicza, Kaczyniec kojarzony ze społecznością wyznania ewangelickiego, Powiercie historycznie powiązane z „potopem szwedzkim”, jako miejsce pertraktacji między królem szwedzkim a przedstawicielem króla polskiego.

Agroturystyka, dla której wręcz znakomite warunki posiadają niektóre gospodarstwa rolne, a której przykłady znajdziemy w miejscowościach: Czołowo, Czołowo-Kolonia, Sokołowo, Lubiny, Ruchenna, to oczywisty atut, również zachęta do korzystania z niewątpliwych uroków poszczególnych zakątków gminy. Rozwój tej działalności pozarolniczej w gospodarstwach wiejskich może przyczynić się w znaczący sposób do zachowania pozostałości dawnych narzędzi gospodarczych, kuchennych, dawnych strojów, jako znacznika gospodarstwa agroturystycznego, formy wystroju, a zarazem propagowania historycznych tradycji regionu.

Ponadto, przy pomocy organizacji pozarządowych i w porozumieniu z właścicielami nieruchomości wskazane byłoby wykonanie tablic informacyjnych i umieszczenie ich przy najcenniejszych obiektach zabytkowych w gminie.

11. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

Podmiotem formułującym gminny program opieki nad zabytkami jest

i opiece nad zabytkami wójt gminy zobowiązany jest do sporządzania co 2 lata sprawozdania z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami. Sprawozdanie to przedstawiane jest Radzie Gminy. Po 4 latach program powinien zostać zaktualizowany i ponownie przyjęty przez radę gminy.

Do wykonania powyższego zadania utworzony zostanie zespół koordynujący, monitorujący niniejszy program poprzez:

- a) analizę i ocenę przebiegu realizacji,
- b) analizę i ocenę stopnia uzyskanych efektów.

Wykonanie sprawozdania powinno być poprzedzone oceną poziomu realizacji gminnego programu uwzględniającą:

- a) wykonanie zadań przyjętych do realizacji w okresie czteroletnim obowiązywania programu opieki nad zabytkami,
- b) efektywność ich wykonania.

Dla założonych działań przyjęte zostaną m.in. następujące kryteria oceny realizacji programu:

- procentowy poziom wydatków budżetu gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami,
- wartość finansowa przyznanych dotacji na prace remontowo-konserwatorskie przy obiektach zabytkowych nie będących własnością Gminy,
- wartość pozyskanych środków finansowych na ochronę zabytków ze źródeł zewnętrznych,
- liczba planów zagospodarowania przestrzennego uwzględniających ochronę dziedzictwa kulturowego,
- liczba szkoleń i konferencji propagujących wiedzę na temat dziedzictwa kulturowego regionu,
- liczba szkoleń dla nauczycieli w zakresie wiedzy z zakresu dziedzictwa kulturowego regionu,
- liczba utworzonych szlaków turystycznych, ścieżek dydaktycznych,
- liczba publikacji, folderów i przewodników poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego,
- liczba zrealizowanych konkursów, wystaw, działań edukacyjnych związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego.

13. Niektóre zewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Ustawowy obowiązek utrzymania zabytku we właściwym stanie, co wiąże się m.in. z prowadzeniem i finansowaniem przy nim prac konserwatorskich,

witraże i posadzki).

Witryna internetowa: <http://www.mswia.gov.pl>

3. Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu

Ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest Wojewoda Wielkopolski. W ramach środków finansowych pozostających w dyspozycji Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków można ubiegać się o dofinansowanie:

- nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, ustalonych na podstawie kosztorysu zatwierdzonego przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, które zostaną przeprowadzone w roku złożenia przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie dotacji;
- nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, które zostały przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie dotacji. Wniosek ten wnioskodawca może złożyć po przeprowadzeniu wszystkich prac lub robót przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków określonych w pozwoleniu wydanym przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Witryna internetowa: <http://www.poznan.wuoz.gov.pl>

4. Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego, Departament Kultury

Dotacje udzielane są w ramach otwartego konkursu ofert na zadania publiczne Województwa Wielkopolskiego w dziedzinie ochrony dziedzictwa kulturowego - ochrona zabytków i opieka nad zabytkami. Z budżetu Województwa Wielkopolskiego mogą być udzielane dotacje celowe na prace lub roboty przy zabytku dostępnym publicznie, posiadającym istotne znaczenie historyczne, artystyczne lub kulturowe. Dotacja może zostać udzielona do 70% ogółu nakładów na prace lub roboty. W uzasadnionych przypadkach, gdy zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową lub gdy wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, a także w sytuacji, gdy konieczne jest niezwłoczne podjęcie prac lub robót, może być udzielona dotacja do 100 % nakładów.

Witryna internetowa: <http://www.bip.umww.pl>

5. Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

naturalnego i kulturowego w ramach ZIT i OSI.

Cel tematyczny: Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami;

Priorytet inwestycyjny: 6 c Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego.

Cel szczegółowy działania: Zwiększona atrakcyjność obiektów kultury regionu poprzez interwencje skierowane na inwestycje chroniące ich stan.

3) Programu rozwoju Obszarów Wiejskich 2014 - 2020. Wsparcie finansowe można uzyskać w ramach działania pn. „Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego”, poddziałanie „Badania i inwestycje związane z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej, w tym dotyczące powiązanych aspektów społeczno-gospodarczych oraz środków w zakresie świadomości środowiskowej”.

Wymienione źródła finansowania są wskazówką dla właścicieli obiektów zabytkowych. Szczegółowe informacje dotyczące rodzaju finansowanych zadań, uprawnionych wnioskodawców, trybu składania wniosków, kryteriów oceny i warunków rozliczenia można znaleźć na stronach internetowych instytucji udzielających pomocy finansowej.

**PRZEWODNICZĄCY
RADY GMINY**

Władysław Włodarczyk